

**Masarykova univerzita
Filozofická fakulta
Ústav hudební vědy
Sdružená uměnovědná studia
Úvod do uměnovědných studií**

Skorobogatova Anna

Semestrální práce

„Příčiny vzniku subkultur“

2012

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem semestrální práci zpracovala samostatně a použila jen literaturu uvedenou v seznamu literatury, který je v práci uveden.

Úvod:

Během několik posledních desetiletí se badatelé z oblasti kulturních studií zabývali zkoumáním subkultur po dlouhou dobu považovaných za projev skrytých rozporů uvnitř společnosti. Poprvé to byli imigranti (Reggae, Rastafariáni), dělnická mládež (Mods, Punk), kteří se snažili sebeidentifikovat v novém, měnícím se světě. Převážně se pozor věnoval rozboru tehdejší politické a ekonomické situaci v zemích. Ale dnes už nestačí hledat kořeny subkultur výhradně v boji společenských tříd proti místní politice nebo ustáleným normám sociální, nýbrž se společenské vědomí vždycky podrobovalo vlivu vnějších okolností (dnes to jsou globalizace, šíření masmédií, autorita masové kultury, konzumní vztahy), což v naší době přivedlo k rozpadu sociálních institucí a určité osamělosti lidí. Dnes se už nejedná pouze o rozporech mezi rozličnými skupinami lidí, nýbrž o rozporech uvnitř jednoho člověka, jedince. A subkultura v dnešní podobě odhaluje tu ještě neznámou stranu jedné osobnosti...

Subkultura. Základní definice.

Subkultura - dost široký pojem pro označení řady sociálních jevů, které vznikly v poválečném období XX st. a představovaly deviantní, kulturní proudy jako protest proti tehdejší společenské situaci. V současnosti pod tímto termínem lze chápat skupinu lidí, která vyznává specifické, mravní hodnoty a normy (velice odlišné od náhledů a pravidel většinové kultury), má charakteristickou atributiku, oblečení, způsob jednání, světonázor a tím tvoří svou vlastní kulturu v rámci kultury dominantní.

Etymologie slova

Slovo „subkultura“ bylo uvedeno do praxe Davidem Riesmanem v 1950. Jak je vidět ze samého původu slova předpona „sub“ naznačuje na „svéraznost“, „odlišnost“ sociální skupiny, které se projevují především ve způsobu oblékání, jednání, v řeči, v atributice a v tvorbě. Na druhé straně, jako v případě slova „subalterní“, předpona „sub“ může znamenat „podřízený“, „podzemní“ vůči dominantní kultuře, co se potvrzuje v podobě občas agresivního chování představitelů jedních subkultur (Punk, Skinheads...) či v skryté, pasivní činnosti druhých (Goth, Emo).

Charakteristické rysy:

Subkultura, jako sociální jev, může existovat pouze na pozadí masové kultury. Právě ve fungujícím prostředí „normální“ společnosti subkultura se zbavuje základních společenských funkcí a získává svobodu v interpretaci skutečnosti. Subkultura je proto prostorem smělých experimentů a osmýšlnění lidských zážitků. Podle názoru Dicka Hebdigeho subkultury dosahují toho pomoci složitých kombinací obecných, všedních znaků a symbolů, které v kontextu subkulturního stylu odhalují nové, skryté významy:

„Výzva hegemonii, kterou subkultury představují, není ale zprostředkována přímo. Spíše je vyjádřena nepřímou, konkrétně stylem. Na povrchu vnějšího vzledu, který je zároveň neproniknutelně hluboký, jsou umístěny výhrady a předvádějí se rozpory]...[Znakové společenství, společenství konzumentů mýtů, totiž není uniformní.¹“

Jinými slovy subkultury pomoci otevřených provokací nevědomě zkoumají „normální“ společnost ve snahách vyhledat skutečné příčiny všeobecné nespokojenosti (nejen masové, sociální, ale případně i osobní). A proto na jedné straně činnost subkultur může znamenat ohrožení sociální stability, společenskému pořádku, ale na straně druhé alternativní myšlení je nezbytnou podmínkou pro duchovní rozvoj společnosti.

“Je to právě odcizení podvodné „nevinnosti“ vzhledu, jež dává teds, mods, punkům a jistě i jiným budoucím skupinám „deviantů“]...[podnět vymanit s z lidské, druhé, „falešné přírody“ směrem ke skutečné expresivnímu artefaktu, opravdově

¹HEBDIGE, Dick. Subkultura a styl. Praha : Dauphin, 2012. s. 45 – 47

podzemnímu stylu. Jako symbolické porušení společenského pořádku tento pohyb]...[bude fungovat jako základní nositel významu v subkultuře.¹

Příčiny vzniku subkultur.

V základě každé společnosti, aby mohla existovat jako celek, leží řád - složitý systém mravních norem a hodnot, které předurčují lidské jednání a způsob myšlení. Na jedné straně takový řád umožňuje kolektivní práci a tvoří podmínky pro vznik nových, velice komplikovaných kulturních forem, jakými jsou umění, náboženství, věda a tím přizpívá k rozvoji lidského vědomí. Ale na straně druhé tentýž řád značně omezuje oblast jednání jedince. Poslední má hrát jednu určitou roli. Pokud se po člověku vyžaduje předem určené chování, jeho ostatní schopnosti často zůstávají nerealizované. Taková jednostranná zaměstnanost by pro člověka mohla vyvrcholit v osobní krizi, kdyby samá společnost neposkytovala spásu v jeho příslušnosti k určité rodině, třídě, národu, kde se problém samoidentity vyřešoval taky kolektivně. Tak vzniká autorita společenského vědomí:

„Unavený a vyděšený člověk, který se bojí udělat chybu a čeká stále, kde a co na něj dopadne, závidí davu jeho bezstarostnost a spokojenost a připojí se nakonec také, ať už z touhy po odpočinku, z přesvědčení, že tolik lidí se přece nemůže mýlit, nebo z obavy zůstat sám se sebou a svými myšlenkami o sobě. Takový jedinec hledá ochranu u svého davu, u své masy.²“

XX. století se v tom příběhu skutečně stalo přelomným obdobím. Světové války a vlny revolucí vedly k rušení vžitých pořádků a vynucovaly množství lidí k migracím. To následně vedlo k rozdělení rodin, národů. Staré vztahy se rozpadly, kulturní tradice byly zapomenuty, a lidé, obzvláště mládež, měli se naučit, jak se orientovat v novém světě. To byla doba, kdy dávno ustálený pořádek byl zpochybněn. Konflikt vyústil v otevřeném odporu hodnotám masové společnosti ve formě kulturních hnutí. Subkultura, jako nový kulturní útvar, končila se starými předsudky, poskytovala prostor pro osmyslnění všech lidských zážitků a ve svém základu byla projevem právě nerealizované strany života (hledáním nových možností v lidí). Hlavní hodnotou těch proudů byla individualita, styl, odlišnost, jinakost. Oproti tomu se v masové kultuře lidí vždycky snažili být součástí davu, nelišit se, nerušit pořádek.

Závěr.

Věcný konflikt mezi hodnotami společnosti a jedné osobnosti, jejich mlčenlivé členění, se vždy projevovalo v podobě radikálních proudů a odstupech od zdánlivé normy. Ten konflikt vychází z problému, že společnost chápáme jako dokonalý mechanismus, ale s lidmi to tak prostě není. Když dochází k rozpadu sociálních institucí, společenských tříd, k porušení sociální rovnováhy, člověk si začíná myslet jinak a naráží na svou vnitřní prázdnotu, která nutí ho hledat odpovědi v skrytých projevech všedního života a mění jeho myšlení. Od toho okamžiku už není člověkem davu, ale pod tlakem převládajícího světunázoru se snaží vytvořit komfortní prostředí, nějak ztělesnit předmět svého hledání – tak vznikají subkultury.

² BORŮVKOVÁ, Lenka. K problémům působení masové kultury [rukopis]. 2000. s. 46-48

Seznam literatury:

1. BARKER, Chris. Slovník kulturních studií. Vyd.1. Praha : Portál, 2006. 206 s.
2. BORŮVKOVÁ, Lenka. K problémům působení masové kultury [rukopis]. 2000. 55 s.
3. HEBDIGE, Dick. Subkultura a styl. Praha : Dauphin, 2012. 239 s. : il.
4. HENCKMANN, Wolfhart. Estetický slovník. Vyd.1. Praha : Svoboda. 1995. 229 s.